

Pojem „domov“ v českých překladech Rilkovy básnické sbírky *Larenopfer (Oběť lárům)**

Enrique Gutiérrez Rubio

1. Úvod

Cílem tohoto článku¹ je poskytnout obecný přehled o významových zvláštěnostech pojmu *domov* ve čtyřech evropských jazycích, konkrétně v češtině, angličtině (*home*), němčině (*Heim*, respektive *Heimat*) a ve španělštině (*hogar*). Jeho pojmový obsah bude následně roztříděn na základě rozdílných sémantik do dvou hlavních skupin – konkrétnější skupiny „domov-místnost“ a abstraktnější „domov-místo“.

V další části příspěvku se budeme zabývat dílem pražského německy píšícího básníka Rainera Marii Rilkeho a zejména tím, jak se výrazy *Heim* a *Heimat* reflektují v českých překladech jeho básnické sbírky *Larenopfer (Oběť lárům)*, jejímž hlavním motivem je Praha jako autorův *domov*.

V závěrečné části článku vyvodíme některé teze týkající se tématu.

2. Pojem *domov* v češtině

Předkládaný příspěvek je inspirován článkem Davida Danahera (2010b) zabývajícím se – v rámci kognitivní sémantiky a etnosémantiky – analýzou několika klíčových pojmů, které se často objevují v textech českého dramatika a esejeisty Václava Havla.²

* Chtěli bychom poděkovat Davidu Danaherovi za jeho cenné připomínky k předběžné verzi tohoto článku. Dále děkujeme doc. Chalupovi, Mgr. Nášelové a Mgr. Martinové za jejich připomínky k jazykové stránce článku.

¹ Tento příspěvek vznikl v rámci Mezinárodního interdisciplinárního symposia *Umění a kultury střední Evropy: Cizinec – vyhnanec – přistěhovalec*, které se konalo ve dnech 15.–17. března 2011 na Univerzitě Palackého v Olomouci.

² Většina Danaherovy publikační činnosti je přístupná na jeho osobních internetových stránkách, a to včetně dalších tří článků o Havlových spisech analyzovaných z hlediska kognitivní sémantiky a etnolingvistiky (Danaher, 2007; 2010a; třetí z nich, o pojetí

Danaherův článek (2010b) vychází z úvah Paula Wilsona, předního překladatele spisů Václava Havla do angličtiny. Podle nich se taková slova, jako jsou v češtině kupříkladu *samopohyb* či *domov*, kterým se zde zabýváme, stávají výzvami pro překladatele kvůli tomu, že „their ‚burdens of meaning‘ relate to their grounding in the Czech cultural semiosphere³ and the unique semantic resonance that results from this grounding“⁴ (Danaher, 2010b, s. 250).

Na začátku tohoto příspěvku bychom si dovolili krátce připomenout způsob, jakým Havel vnímá pojem *domov* ve svých textech (konkrétně v pracích napsaných v létě roku 1991), což je pro nás důležité z toho důvodu, abychom dokázali pochopit fakt, proč tento výraz nelze tak jednoduše přeložit do angličtiny jeho evidentně přímým ekvivalentem *home*.

Pro každého člověka je domov jednou ze základních existenciálních zkušeností. To, co vnímá člověk jako svůj domov (ve filozofickém slova smyslu), lze přirovnat k souboru soustředných kruhů, v jejichž centru se ocitá naše „já“. Mým domovem je místnost, v níž nějaký čas žiji, na kterou jsem si zvykl [...]. Mým domovem je dům, v němž žiji, obec či město, v nichž jsem se narodil nebo v nichž pobývám, mým domovem je má rodina, svět mých přátel, společenské a duchovní prostředí, v němž žiji, mé povolání, podnik či pracoviště. Mým domovem je samozřejmě i země, v níž žiji, jazyk, jímž mluvím, duchovní klima, které má moje země a které zpřítomňuje jazyk, jímž se v ní mluví. Čeština, český druh vnímání světa, česká historická zkušenost, český druh odvahy i zbabělosti, český humor – to všechno je neodmyslitelnou součástí této vrstvy mého domova. [...] Všechny vrstvy našeho domova, stejně jako celý náš přirozený svět, jsou neodmyslitelnou součástí nás samých a neodmyslitelným prostředím naší lidské sebeidentifikace; člověk zcela zbavený všech vrstev svého domova by byl zcela zbaven sám sebe, svého lidství. (Havel, 1999, s. 409–410)

Podle Danahera (2010b, s. 250) tento soubor soustředných kruhů či vrstev domova, o kterých Havel píše, do určité míry inspirován Janem Patočkou, odráží to, že „there is something conventionally more fundamental – more intensely felt – by Czechs when they use the word *domov* than by English speakers using the word *home*“⁵. Rovněž dodává, že je tomu tak, protože:

svědomí, vyšla r. 2013). [online] <<http://cokdybysme.net/publications.html>>. Cit. 2012-09-04.

³ Podle Lotmana (2005, s. 208) by *sémiosféra* (rusky *семуосфера*) měla fungovat analogicky ke konceptu biosféry, nikoli však na úrovni biologie, nýbrž na úrovni sémiotiky.

⁴ Překlad: „Jejich ‚břemena významu‘ souvisí s jejich základem v české kulturní *sémiosféře* a s unikátní sémantickou rezonancí, která pramení z tohoto významu“ (pokud není uveden jiný překladatel, jedná se o překlady od autora této studie).

⁵ „Existuje něco konvenčně zásadnějšího – intenzivněji pocítovaného – pro Čechy, když používají slovo *domov*, než pro anglicky mluvící, když používají slovo *home*.“

Central Europeans are, however, specialists in the search for home, and the meaning of *domov* – its conventional semantics along with its grounding in the Czech cultural semiosphere – already questions and problematizes the concept in a way that the English translation equivalent *home* does not. *Domov* is more fundamental and more intensely felt than *home* because it carries with it a hint of Havel's transcendental breeze.⁶ (Danaher, 2010b, s. 253)

Pokud skutečně platí to, co tvrdí Danaher, vyvstává otázka, platí-li to i pro pojem *domov* v dalších středoevropských jazycích, kupříkladu v němčině, či v jiných evropských jazycích, které sice nejsou středoevropské, ale jež se na rozdíl od angličtiny vyvíjely v evropském kontinentálním prostoru, jako tomu bylo například v případě španělštiny.

V následující části naší studie se na tyto otázky pokusíme odpovědět.

3. *Domov* ve čtyřech evropských jazycích

Na první pohled se může zdát, že existuje přímý a nekomplikovaný ekvivalent českého slova *domov* v angličtině – *home*, němčině – *Heim* a ve španělštině – *hogar*.

Nemusíme se však obracet na díla filozofická, překladatelská a lingvistická, abychom si uvědomili, že existují jasné a podstatné rozdíly mezi zmíněnými výrazy v těchto čtyřech jazycích. Postačí, když zkonzultujeme jejich slovníkové definice.

Podle *Slovníku spisovného jazyka českého* je *domov* „1. místo, kde se člověk narodil, kde je doma (byt, dům, rodina, obec, vlast); 2. místnost, budova pro společné ubytování; útulek, internát“ (Havránek et al., 1989, s. 362).

Dále, anglické *home* je „1. the house, apartment, etc. where you live, especially with your family; 2. a house, apartment, etc. when it is considered as property which you can buy or sell; 3. the type of family you come from; 4. a place where people or animals live and are cared for by people who are not their relations or owners.“⁷

Třetí díl díla *Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache* definuje *Heim* následujícím způsobem: „1. jmds. Zuhause, jmds. Wohnung; 2. gemeinschaftliche

⁶ „Středoevropané jsou však odborníci v hledání *domova* a už samotný význam [českého slova] *domov* – jeho konvenční sémantika spolu s jeho základem v české kulturní sféře – vyvolává pochybnosti a problémy ohledně tohoto pojmu způsobem, který jeho anglický překlad *home* nevyvolává. *Domov* je vnímán zásadněji a intenzivněji než *home*, protože [*domov*] s sebou nese stopy Havlova transcendentního vánku.“

⁷ *Advanced Learner's Cambridge Dictionary Online* [online]. Cit. 2012-09-04. <<http://dictionary.cambridge.org/>>.

Unterkunft, Wohnstätte; 3. Stätte für Zusammenkünfte und Veranstaltungen einer bestimmten Gruppe, Klubhaus“ (Klappenbach – Steinitz, 1981, s. 1766).

Poslední, španělskou definici domova najdeme ve 22. edici slovníku vydávajícího španělskou Real Academia Española de la Lengua (RAE): „1. Sitio donde se hace la lumbre en las cocinas, chimeneas; 2. Casa o domicilio; 3. Familia, grupo de personas emparentadas que viven juntas; 4. Asilo; 5. Centro de ocio en el que se reúnen personas que tienen en común una actividad, una situación personal o una procedencia; 6. Hoguera“.⁸

Na základě uvedených definic je možné rozdělit jednotlivé významy výrazu *domov* do dvou hlavních sémantických skupin. První skupinu bychom mohli pojmenovat „domov-místo“ a druhou „domov-místnost“. Do třídy „domov-místo“ by spadaly koncepty, které se citově či duševně spojují s určitým fyzickým prostorem (někdy konkrétnějším, jindy abstraktnějším), kterému říkáme *domov*. Sem patří bezesporu první česká definice a do určité míry i třetí definice španělská (a možná také třetí anglická definice), ve kterých rodina či původ hrají důležitou roli. V české definici se například toto místo nedá oddělit od citu, který v nás vyvolává.

Zároveň se anglický výraz *home* zaměřuje spíše na pojem „domov-místnost“ (stejně jako bezesporu druhá česká a španělská definice a do určité míry i všechny definice německé), ve kterém, ačkoliv citová nuance není úplně vyloučená,⁹ hraje hlavní roli konkrétnost či „fyzičnost“ tohoto prostoru, tj. jakýkoliv konkrétní druh stavení (česky *budova, útulek, internát*; anglicky *house, apartment*, nebo dokonce i *property* „majetek“; něm. *Wohnung, Unterkunft, Klubhaus*; špan. *casa, domicilio, asilo, centro*).¹⁰

Pokud se budeme zabývat tím, co uvádí dvojazyčné slovníky o *domově*, zjistíme, že např. v česko-anglickém slovníku jsou, vedle očekávaného *home*, tři další slova – *home town, native country* a *land* (Fronek, 2000, s. 132). To je bezesporu v souladu s Danaherovými teoriemi uvedenými v jeho článku – české slovo *domov* obsahuje širší sémantické spektrum než anglické slovo *home*.

V česko-německém slovníku se vedle hlavního významu *Heim* (respektive *daheim* a *Vaterhaus*), objevují abstraktnější, citovější výrazy *Heimat* a *Heimatland* (Siebenschein, 2006, s. 145–146).

⁸ *Diccionario de la Lengua Española* [online]. Cit. 2012-09-04. <<http://drae.rae.es/>>.

⁹ Vy žijete *home* „especially with your family“ („zvláště se svou rodinou“).

¹⁰ Zajímavý je fakt, že podle *Diccionario de la Lengua Española* ve španělštině první (a v důsledku i hlavní) definice neodkazuje na jakousi budovu či city, ale právě na konkrétní místo v kuchyni, kde se nachází ohniště nebo pec (slovo *hogar* prochází z latinského výrazu *focus* „ohní“). Kdysi dávno to bývala nejutulnější místnost celého domu. Je ovšem třeba upozornit na to, že ačkoliv se jedná o nejrenomovanější slovník španělského jazyka, *Diccionario de la Lengua Española* bývá považován za velmi zastaralé dílo (viz López Facal, 2010).

Také ve *Velkém česko-španělském slovníku* patří první definice konkrétnějšímu pojmu, ovšem s rodinnou, citovou nuancí, *casa paterna* (otcovský dům). Vzápětí následuje několik slov týkajících se skupiny „domov-místo“: *hogar, techó, país, tierra natal, patria* atd. Druhá definice se však jasně vztahuje k sémantickému okruhu „domov-místnost“ s výrazy jako *residencia, hogar (de ancianos/infantil)* či *asilo* (Dubský, 1996, s. 282).

Z dosud řečeného vyplývá, že v českém výrazu *domov* a ve španělském slově *hogar* (stejně jako v německém *Heimat*) převládá sémantika skupiny „domov-místo“. Naproti tomu v anglickém výrazu *home* a německém *Heim* převažuje konkrétnost skupiny „domov-místnost“. Pokud se dále budeme zabývat *domovem* v textech jednoho konkrétního, německy píšícího autora, musíme vzít v potaz nejen výraz *Heim*, ale i jiná sémanticky blízká slova, především výraz *Heimat*.¹¹ Tento fakt potvrzují i slova Karla Krejčího (1975, s. 32–33) v doslovu Rilky básnické sbírky *Dech rodné země*:

[...] „Heimat“ není synonymem slova „Vaterland“. Je tu významové posunutí, slovo znamená něco méně a něco více.¹² Neznamená tato vlast pevné začlenění do národního společenství, nýbrž kouzlo všeho, kraje i lidí, kteří obklopovali první naše léta; česky tedy bychom řekli spíše „domovina“, nebo prostě „domov“ [...]. Domovem Rilky jsou tedy Čechy, označení „vlast“ ve smyslu „Vaterland“ neužívá. Snad pro tento odstín jej tak dojímalá prostá česká píseň „Kde domov můj“, která tehdy ještě nebyla státní hymnou [...]

Z toho, co již bylo v této třetí části uvedeno, lze usoudit, že je možné rozšířit i na španělštinu Dana Herova konstatování o rozdílu mezi českým a anglickým *domovem*. I ve španělštině totiž *domov* vyjadřuje „něco konvenčně zásadnějšího – intenzivněji pocítovaného“ než v angličtině, což však podle našeho názoru není z toho důvodu, že by Španělé byli, stejně jako Češi, „odborníci v hledání domova“ (koneckonců, Španělsko patří mezi nejstarší státy v Evropě). S velkou pravděpodobností by šlo spíše o způsob vnímání rodinných vztahů ve středomořské kul-

¹¹ V rámci tohoto tématu publikovala představitelka mezikulturní sémantiky Wierzbicka jednu stať o německých „klíčových slovech“ *Heimat* a *Heimatland* a jejich polských a ruských protějšcích, tj. *ojczyzna* a *родина* (Wierzbicka, 1997, s. 156–197). Dalším odborníkem, jenž ve svých pracích zkoumá vztahy mezi kulturami a jejich (příslušnými) jazyky, je polský etnolingvista Bartmiński. V jeho souboru textů, vycházejících poprvé v angličtině (Bartmiński, 2009, s. 149–177), se nacházejí dvě kapitoly o polských výrazech *dom* a *ojczyzna*.

¹² Něco podobného by bylo možné říct o jeho překladu do angličtiny, jak tvrdí Applegate (1990, s. 4) ve své knize věnované slovu *Heimat*: „For the term *Heimat* carries a burden of reference and implication that is not adequately conveyed by the translation *homeland* or *hometown*“ („Výraz *Heimat* nese implikační a referenční břemeno, které není překladem *homeland* či *hometown* adekvátně vyjádřeno“).

tuře, kde rodina a domov (ohniště), ve kterém (u kterého) se rodinní příslušníci schází, hrají významnější roli než v anglosaských společnostech. Na druhou stranu je situace v němčině poněkud odlišná, jelikož zde existují dvě slova vyjadřující obě nuance – *Heim* a *Heimat*.

4. *Heim* a *Heimat* v Rilkově básnické sbírce *Larenopfer* (*Oběť larům*)

Čtvrtá část příspěvku se věnuje výhradně němčině (a samozřejmě příslušným českým překladům), konkrétně výrazům *Heim* a *Heimat* v jednom z děl pražského německy píšícího básníka Rainera Marii Rilkeho.¹³

Rilke, jako málokterý básník 20. století, symbolizuje marné hledání domova v prostoru střední Evropy. V našich předchozích studiích spojených s Rilkem jsme mimo jiné zkoumali i jeho zvláštní vztah k rodnému městu, Praze, a také to, jak se jeho osobní situace reflektuje v básnické sbírce *Larenopfer*¹⁴ (Gutiérrez Rubio, 2010, s. 64–66).

Po nepřilíh zdařilé prvotině *Leben und Lieder* (*Život a písně*, 1894) publikoval Rilke v roce 1895 druhou, poměrně úspěšnou básnickou sbírku nazvanou *Larenopfer* (*Oběť larům*).¹⁵ Hlavním tématem tohoto díla je Praha – její obyvatelé, budovy a kostely, milované kouty a Rilkovy dojmy z dětství. Stará Praha jako domov je jednoznačně nejvýznamnějším motivem této sbírky, což dokazují mimo jiné i názvy prozatím dvou jediných edic: *Můj domov* v překladu Miloše Kareše (1941) a *Dech rodné země* v překladu Gustava Francla (1975), vydané u příležitosti stoletého jubilea Rilkeho narození.

V obou případech se jedná o výběr básní, nikoli o kompletní překlad díla.¹⁶ Toto poetické autorovo věnování jeho tehdejšímu domovu se vztahuje nejen na pražské ulice a budovy, ale zahrnuje dokonce i středočeskou krajinu s vý-

¹³ Dalším zajímavým dílem, které se týká výrazu *Heimat*, je sborník *Heimat im Wort*, publikovaný pod Görnerovým vedením (1992), jehož součástí je i Füllebornův příspěvek (1992) o *Heimatu* v Rilkeho básnickém díle.

¹⁴ Po rozpadu manželství svých rodičů byl devítiletý Rilke poslán na dvě vojenské školy mimo Prahu (nejdříve do Hranic na Moravě a následně do Sankt Pölten, přibližně 60 kilometrů západně od Vídně). Rilkeova citlivá duše na těchto školách velmi trpěla nejen kvůli drsné atmosféře, ale také kvůli vojenské disciplíně. Mladík velice toužil po návratu *domů*, tedy do Prahy.

¹⁵ Výraz *lár* označuje „ochrann[é]ho duch[a] domu v bájesloví římském“. Viz *Příruční slovník jazyka českého* [online]. Cit. 2012-09-04. <<http://bara.ujc.cas.cz/psjc/>>.

¹⁶ Není ovšem jasné, na jakém základě byl tento výběr učiněn. V případě první edice, publikované za protektorátu, by se dalo hovořit o politických důvodech. Karel Krejčí (1975, s. 34) píše v komentáři druhé edice: „Rilkovy ‚Oběti lárům‘ obsahují na sto básní, z nichž výbor dvaceti nejvýraznějších, a pro nás nejzajímavějších, je v novém překladu zahrnut do této edice“.

znamnými osobnostmi české historie a kultury, jako jsou mimo jiné Josef Kajetán Tyl, Rabi Löw, Jan Hus či Rudolf II. Ačkoliv psal německy, dá se říci, že vydáním *Larenopfer* se Rilke na krátkou dobu stal pražským básníkem, a to nejen pro pražsko-německou minoritu. Podle Karla Krejčího (1975, s. 34–35) sbírka „odráží nejen okruh hlavních motivů, jež básníka zaujaly, ale snaží se vystihnout i ono vroucí citové napětí, s nímž básník pozoroval a prožíval své rodné město se zvláštním zřetelem k jeho české složce. Rilke [...] patří celému světu, ale [v této chvíli] patří skoro výhradně nám Čechům, zvláště Pražanům“. Praha se jako hlavní motiv později opakuje podobným způsobem v knize *Zwei Prager Geschichten (Dvě pražské povídky, 1899)*.

Dalším zajímavým údajem týkajícím se českého prostředí je použití českých slov a vět v Rilkových německých verších („Prosim!“, „Holka“, „Krajcar“, „kde domov můj“, „Hej, Slované!“, „milost' pánků!“), které autor (1955, s. 38) dokonce i rýmuje s jinými slovy, jako například v básni „Kajetán Tyl“:¹⁷

[...] Doch wär er nicht für tausend **Louis**
von Böhmen fort. Mit jeder Fiber
hing er daran. – „Ich bleibe lieber,
hätt er gesagt, „kde domov **můj**.“

V souvislosti s výrazy *Heim* a *Heimat* se nejdříve podíváme na verše, které jsou součástí jak Karešova, tak i Franclova překladu. První příklad se nachází v básni „Land und Volk“ („Lid a země“). Srovnajme tedy originál s Karešovým překladem:

[...] Gab den Burschen all, den braven,
in die rauhe Faust die Kraft,
in das Herz – die **Heimat**lieder.
(Rilke, 1955, s. 23)

Chlapcům dal, co muž si žádá,
drsnou sílu dal jim v pěst,
v srdce – **píseň rodné země**.
(Rilke, 1941, s. 79)

Další ukázkou najdeme v básni „An Julius Zeyer“ („Juliu Zeyerovi“), tentokrát jak s Franclovým, tak Karešovým překladem:

du preisest seine Art und seine Sagen, –
aus deinen Liedern weht der **Heimat** Äther.
(Rilke, 1955, s. 36)

Ty dáváš jeho bájím půvab pravý
a z písní tvých dech **rodné země** vane.
(Rilke, 1975, s. 20)
tys dovedl o dávných zvěstech psáti,
z tvých písní vane vůně **domoviny**.
(Rilke, 1941, s. 90)

¹⁷ V německém originále s nesprávně umístěnými čárkami „Kajetan Týl“.

Český překlad názvu dalšího zlomku obsahuje slovo *domov*. Jedná se o „Das Volkslied“ („Píseň domova“) v Karešově překladu:

[...] Die Liebe und der **Heimat** Schöne
drückt ihm den Bogen in die Hand,
und leise rieseln seine Töne
wie Blütenregen in das Land [...].
(Rilke, 1955, s. 40)

[...] Smyčec mu nyní tiskne v ruku
domova krása, lásky báj,
tiše se roní kouzlo zvuků
jako déšť květů v širý kraj [...].
(Rilke, 1941, s. 85)

Poslední dva příklady nejsou bohužel přeloženy v žádné z uvedených edic. V básni „Mein Geburtshaus“ („Můj rodný dům“) by podle našeho názoru bylo neadekvátnější slovo *Heim* přeložit pojmem ze sémantické sféry „domov-místo“, tj. slovem *domov*:

Der Erinnerung ist das traute
Heim der Kindheit nicht entflohn,
(Rilke, 1955, s. 41)

Vzpomínce neuletěl
smutný **domov** dětství,

Co se týče básně „In Dubiis“ („Vůči pochybnostem“), našli jsme nepublikovaný, ale zdařilý překlad Jana Mareše:¹⁸

Ist sein **Heim** die Welt; es misst ihm
doch nicht klein der **Heimat** Hort;
denn das Vaterland, es ist ihm
dann sein Haus im **Heimatsort**.
(Rilke, 1955, s. 42–43)

Vlastí je mu svět, ale zná
ocenit poklad **domova**.
Ví: nejvlastnější otčina
je dům, místo, kde **původ** má.¹⁹

Níže předkládáme tabulku vytvořenou na základě uvedených překladů výrazů *Heim* a *Heimat* do češtiny:²⁰

Heimat(lieder)	rodná země (2×)
Heimat	domovina
Heimat	domov (×2)
Heimat(sort)	původ
Heim	domov ²¹
Heim	vlast

¹⁸ Překlad se nachází na stránkách, které spravuje Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích v rámci oceněného projektu Kohoutí kříž, věnovaného šumavské německé literatuře. Viz <<http://www.kohoutikriz.org/>>. Cit. 2013-06-15.

¹⁹ Jaksch-Bodenreuth (1927) [online]. Cit. 2013-06-15. <http://www.kohoutikriz.org/data/w_rilke.php>.

²⁰ Nemůžeme však vyloučit možnost, že rytmus či počet slabik hraje v překladu básní určitou roli.

²¹ Na základě vlastního překladu.

5. Závěr

Cílem tohoto článku nebylo představení konkrétních výsledků dlouhodobé a systematické analýzy, ale spíše načrtnutí přehledu dané problematiky. I přesto tento nijak obsáhlý – jakkoliv poměrně reprezentativní – příspěvek potvrzuje, že v básnické sbírce *Larenopfer* se slovo *Heimat* spojuje obzvláště s třídou „domov-místo“, tedy s koncepty, které citově či duševně odkazují na určitý fyzický prostor („rodná země“, „domovina“, „domov“, „původ“). Na druhou stranu, výraz *Heim*, který v sobě zahrnuje sémantiku skupiny „domov-místnost“, se ve sbírce *Larenopfer* vyskytuje méně často. V oněch pouhých dvou případech, které jsou zdokumentovány v tomto díle, výraz *Heim* překonává svůj konkrétnější význam a – pravděpodobně kvůli vášnivě atmosféře, která v básních panuje – je spojován, stejně jako *Heimat*, s citovou stránkou pojmu („vlast“, „domov“).

Literatura

- APPLEGATE, Celia (1990). *A Nation of Provincials: The German Idea of Heimat*. Berkeley – Los Angeles – Oxford: University of California Press.
- BARTMIŃSKI, Jerzy (2009). *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics*. London: Equinox.
- DANAHER, David (2007). Framing Václav Havel. *Slovo a smysl – Word & Sense*, roč. 8, s. 25–47.
- DANAHER, David (2010a). An ethnolinguistic approach to key words in literature: *lid-skost* and *duchovnost* in the writings of Václav Havel. *Ročenka textů zahraničních profesorů*, sv. 4, s. 27–54.
- DANAHER, David (2010b). Translating Havel: Three key words (*domov*, *svědomí*, and *klid*). *Slovo a slovesnost*, roč. 70, s. 250–260.
- DANAHER, David (2013). Ethnolinguistics and Literature: The Meaning of ‚conscience‘ in the Writings of Václav Havel. In: GŁAZ, Adam – ŁOZOWSKI, Przemysław – DANAHER, David, eds. *The Linguistic Worldview: Ethnolinguistics, Cognition and Culture*. London: Versita.
- DUBSKÝ, Josef (1996). *Velký česko-španělský slovník*. 1. díl (A–O). Praha: Leda – Academia.
- FRONEK, Josef (2000). *Velký česko-anglický slovník*. Praha: Leda.
- FÜLLEBRON, Ulrich (1992): „...die sich gebar im Verlust“. Heimat in Rilkes Dichtung. In: GÖRNER, Rüdiger, ed. *Heimat im Wort. Die Problematik eines Begriffs im 19. und 20. Jahrhundert*. München: Iudicium Verlag, s. 90–105.
- GÖRNER, Rüdiger, ed. (1992). *Heimat im Wort. Die Problematik eines Begriffs im 19. und 20. Jahrhundert*. München: Iudicium Verlag.
- GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique (2010). *R. M. Rilke*. Madrid: Laberinto.
- HAVEL, Václav (1999). *Projevy z let 1990–1992; Letní přemítání*. Praha: Torst.

- HAVRÁNEK, Bohuslav et al. (1989). *Slovník spisovného jazyka českého*. 1. díl (A–G). Praha: Academia.
- KLAPPENBACH, Ruth – STEINITZ, Wolfgang (1981). *Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache*. Band 3 (*Glauben-Lyzeum*). 5. ed. Berlin: Akademie Verlag.
- KREJČÍ, Karel (1975). Rainer Maria Rilke a Praha. In: RILKE, Rainer Maria. *Dech rodné země*. Praha: Vyšehrad, s. 27–47.
- LÓPEZ FACAL, Javier (2010): *La presunta autoridad de los diccionarios*. Madrid: Los Libros de la Catarata.
- LOTMAN, Juri (2005). On the semiosphere. *Sign Systems Studies*, roč. 33, s. 205–229. Cit. 2013-06-15. <<http://www.ut.ee/SOSE/sss/Lotman331.pdf>>.
- RILKE, Rainer Maria (1941). *Můj domov*. Praha: Orbis.
- RILKE, Rainer Maria (1951). *Sämtliche Werke*, Band I. Frankfurt am Main: Insel-Verlag.
- RILKE, Rainer Maria (1975). *Dech rodné země*. Praha: Vyšehrad.
- SIEBNSCHEIN, Hugo a kolektiv (2006): *Velký česko-německý slovník*. 1. díl (A–O). Voznice: Leda.
- WIERZBICKA, Anna (1997). *Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. New York – Oxford: Oxford University Press.

The notion of „home“ in Czech translations of the R. M. Rilke's poetry book *Larenopfer*

In this article is presented an analysis of the Czech word „domov“ and its counterparts in German (Heim, Heimat), English (home), and Spanish (hogar). It is inferred that there are two main semantics regarding the concept „domov“ in these four languages – a first one related to a more material and physical conception (*domov-místnost*) and a second one with more emotional and even philosophical connotations (*domov-místo*).

In a second part, these two kinds of conceptions of „domov“ will be examined in the work of the Prague German-language poet Rilke, and more specifically in *Larenopfer*.

Mgr. Enrique Gutiérrez Rubio, Ph.D.
Katedra romanistiky
Filozofická fakulta
Křížkovského 10
77180 Olomouc
egutierrez.rubio@gmail.com